

תענית. לעומתו הרמ"א יתכן שסובר שהקריאה וההפטרה הן משום קדושת היום ובברכות ההפטרה לא הזכירו קדושת היום מסיבות אחרות שהביא המג"א. וא"כ לדעתו יכול גם חולה שלא התענה לעלות לכל העליות. אך אין הדבר מוכרח, כי לסוברים שאין מברכין על קדושת היום משום שההפטרה היא מדין תענית (כך סובר המרדכי) אין החולה יכול לעלות למפטיר ולקרוא הפטרה. וכהן ולוי ספק אם יכולים לעלות. כי השאלה היא אם קריאת התורה במנחה ביום כיפור היא מדין תענית או מדין קדושת היום.

ולדעת הגר"א שכל הקריאה במנחה ביום הכיפורים היא מדין תענית אין מקום להעלות אף אחד מהעולים, שלא התענו לקריאה בתורה. ובמרחשת כתב שבשבת יכול החולה לעלות, כי בשבת בלאו הכי קורין כל השנה מדין השבת. חוץ משלישי שהרי אין ההפטרה בשבת. ולפמ"ש"כ, למחבר, הסובר שגם בתענית רגילה אין הפטרה, ביום הכיפורים היא משום קדושת היום ויכול לעלות. ולפי המג"א יתכן שגם לדעת הרמ"א יכול לעלות.

לכן נלענ"ד שבגלל הספקות הנ"ל לכתחילה אין להעלות מי שלא התענה לשום קריאה ורק אם הוא אדם מכובד וכיבדוהו לעלות לתורה ולא ידוע לציבור שהוא נאלץ לאכול ביום הכיפורים בגלל מחלתו, כיון שעלה שוב לא ירד. (בפרט אם אכל פחות פחות מכשיעור וכמ"ש"כ שם המרחשת שלא איבד בכך את תעניתו.)

תענית (סי' תקס"ו ס"א) לא הזכיר המחבר הפטרה בנביא במנחה, אלא ויחל בלבד, ואכן מנהג הספרדים שלא להפטיר במנחה של תענית ציבור חוץ מתשעה באב. והרמ"א הוסיף שמפטירין במנחה דרשו. ונמצא אפוא שלדעת המחבר אין הפטרה במנחה בתענית וע"כ הפטרת המנחה ביום הכיפורים אינה מדין תענית אלא מדין יום כיפור, שבגלל קדושתו תקנו בו הפטרה. (וזה ששבת, שקדושתה גדולה יותר אין בה הפטרה, י"ל או בגלל תדירותה, או שאה"נ היו נוהגין להפטיר במנחה בכתובים, עיין תוס' שבת כ"ד א' ד"ה שאלמלא) אך הרמ"א, הסובר שבכל תענית מפטירין בנביא, ה"ה ביום הכיפורים ולכן אין ההפטרה מדין יום הכיפורים אלא מדין תענית.

אך לפ"ז מחלוקתם היא רק בהפטרה, ולא בעצם הקריאה, שהרי להמחבר קורין במנחה בכל תענית, וא"כ גם קריאת מנחה ביום הכיפורים יכולה להיות מדין תענית ולא בגלל קדושת היום. ולכן מי שאינו מתענה אינו עולה אפילו לא לכהן ולוי. ומכיון שהמפטיר שהוא השלישי אסור לו לעלות לתורה, ממילא גם אינו יכול לקרוא את ההפטרה.

העולה מדברינו שאין הכרח לתלות את שאלתנו במחלוקת המחבר והרמ"א. יתכן שגם למחבר הקריאה היא מדין התענית ורק ההפטרה מדין קדושת היום. ולדבריו כהן ולוי שלא התענו לא יוכלו לעלות, ורק ישראל אולי יכול לעלות למפטיר. ואף זה לא ברור כי יתכן שההפטרה מדין קדוה"י אך קריאת השלישי היא מדין

סימן פד

הבדלה על אור חשמל במוצאי יום הכיפורים

ראשי פרקים

- ד. האם שבת ויום הכיפורים אסורי חפצא
- ה. פעולות שנעשו בשבת מעצמן בהיתר אסורות משום גנאי
- ו. סיבת איסור מעשה נכרי בשבת יותר מיום טוב
- ז. יום הכיפורים ודאי איסור גברא
- מסקנה

- א. הוצת מאליו האם נחשב כאש ששבתה
- ב. דעת הגרש"ז אוירבך: אסור לברך על נורת חשמל שדלקה מערב שבת
- ג. בהגדרות הלכתיות הולכים אחר מראה עיניים

שאלה

ב. דעת הגרשז"א: אסור לברך על נורת חשמל שדלקה מערב שבת

הגרשז"א בספרו מאורי אש (פרק ה' עמ' צ"ב) כתב שנורה חשמלית, הדולקת מערב שבת עד מוצ"ש ללא הפסקה, אסור לברך עליה במוצ"ש, משום שבמשך כל השבת נעשתה בה מלאכה. כי כידוע הזרם הוא המבעיר את החוט שבנורה והוא זורם כל השבת, ומבעיר את הנורה כל רגע ורגע. ואין לומר שהיא הנותנת, שא"כ האור הדולק בנורה במוצ"ש הוא אור חדש ואין לו קשר לאור שדלק כל השבת, שהרי על כך גזרו חז"ל במס' ברכות (נ"ג א'), שלא לברך על נר של נכרי שהדליק בשבת אע"פ שעבר זמן רב והאש הבוערת בנר עתה אינה אותה האש שהודלקה בשבת, מ"מ גזרו משום עמוד ראשון (כגון שמברך עליו סמוך לחשיכה מיד - רש"י). ואף כאן האור הנמצא בנורה במוצ"ש הוא אמנם אור חדש, אך הוא נמשך בהמשך רצוף אחד מאותו אור שדלק בשבת ואסור לברך עליו במוצ"ש. וא"כ רק לחומרא אנו רואים את האור שדלק במוצ"ש כהמשך של האור שהודלק בשבת עצמה. אך לקולא לא אמרינן שזהו נר ששבת ביום הכיפורים. ולפי"ז צ"ע אם נר שדלק ביום הכיפורים נחשב לנר ששבת.

ג. בהגדרות הלכתיות הולכים אחר מראה עיניים

ויש להעיר על דברי הגרשז"א שהרי בדרך כלל אנו הולכים בהגדרות ההלכתיות אחרי מראית העין, ואיננו מתחשבים בהגדרות המדעיות הסמויות מן העין, אע"פ שהן נכונות ואמיתיות, אולם לא ניתנה התורה אלא למראה העינים הטבעיות. ולכן חיידיקים למשל מותרים משום שאינם נראים לעין הטבעית (עיין ערוה"ש י"ד סי' פ"ד סל"ו, וחכ"א בינת אדם כלל ל"ח סי' מ"ט) וא"כ ה"ה כאן, האור הדולק בנורה החשמלית נראה לעין כהמשך רצוף של אותו האור ממש שדלק גם ביום הכיפורים וא"כ הוא נר ששבת. ולא

נר יום הכיפורים כבה לפני ההבדלה וא"א להבדיל על נר ששבת, כנדרש, האם מותר לברך על אור החשמל שהודלק ביום הכיפורים ע"י שעון שבת?

א. הוצת מאליו האם נחשב כאש ששבתה

כידוע, הגר"ח"ע גרודז'נסקי הקפיד לברך ברכת "מאורי האש" על אור החשמל, כדי להוציא מליבם של טועים, הסוברים שאור החשמל אינו אש ולא נאסר מהתורה בצוותה: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". (אם כי הדבר שנוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפ"ב מהל' שבת ה"א שלדעת הרמב"ם גחלת של מתכת נחשבת לאש ולדעת הראב"ד אינה נחשבת לאש, יעו"ש ובפסחים ע"ה).

אך במוצאי יום הכיפורים יש לברך על נר ששבת ואילו נר החשמל שהודלק ביום הכיפורים לכאורה לא שבת. אולם "ל שמכיון שהדלקת החשמל נעשתה מאליה ע"י שעון, ללא מעשה אדם, הר"ז כאילו ברק הצית אש ביום הכיפורים, האם אסור לברך על אש זו במוצאי יום הכיפורים? ואע"פ שהנר לא דלק כל יום הכיפורים, אם נניח שנר שנדלק מאליו נחשב ששבת אין צורך שידלוק כל יום הכיפורים. לכאורה דינה של אש כזו כדין נר ששבת. שביום הכיפורים, כל עוד הנר דלק, לא השתמשו בו, ועתה במוצאי יום הכיפורים אנו משתמשים בו, ועל כך אנו מברכים, וא"י צ שהנר ידלוק וישבות כל יום הכיפורים, אלא די בחלק מהיום, והראיה מנר שהודלק בהיתר לחולה ביום הכיפורים (עי' סי' תרכ"ד ס"ה). אך אם נאמר שגם הדלקה מאליה דינה כהדלקה באיסור, א"כ גם בשבת, אם החשמל נדלק מאליו ע"י שעון יהיה אסור לברך על אור כזה במוצ"ש (והגר"ח"ע שברך על אור החשמל צ"ל שברך על אור שהודלק במוצאי שבת).

לברכה על מים זורמים באמת המים, שאם כוונתו על כל המים שיזרמו יכול לברך (ש"ע א"ח ס"ט ר"ו), כי כאן האש נוצרת מחדש בכל רגע. ואכן בשמירת שבת כהלכתה (ח"ב פרק ס"א הע' ק"ו) כתב בשם הגרשז"א שדעתו נוטה לומר שלא לברך כלל על אור החשמל, מפני שהאור אינו קבוע אלא מתחדש ונוצר כל הזמן (אע"פ שבס' מאורי אש לא כתב זאת, כנראה היתה זו הוראתו שבע"פ). ואף שאיני ראוי לחלוק על גדול הפוסקים בדורנו, תורה היא ויש מקום להקשות עליו ממש"כ.

ד. האם שבת ויום הכיפורים אסורי חפצא

ומאחר שלפי מראית העין האור הנראה במוצאי יום הכיפורים בנורה הוא המשך של אותו האור שהיה בה ביום הכיפורים עצמו, נשאלת איפוא השאלה, מה דינו של אור חשמל שנדלק ביום הכיפורים. האם הוא נחשב נר ששבת, כי הוא נדלק מאליו, או שמאחר וס"ס הוא הודלק ביום הכיפורים אינו נחשב כנר ששבת, ואדרבה אסור לברך עליו גם אם נדלק בשבת, כי נדלק בזמן אסור.

בברכות (נ"ג א') מבואר שנכרי שהדליק אש בשבת אין לברך עליה במוצ"ש. אע"פ שנכרי אינו מצווה על השבת, אדרבה גוי ששבת חייב מיתה, בכל זאת הדלקה זו נחשבת כאסורה בגלל שנעשתה בזמן אסור. ומכאן למד הגרשז"א (במאורי אש שם) שגם אש שנדלקה מאליה בשבת אסורה בברכה. וצ"ע אם השוואה זו בין גוי לבין דבר הנעשה מאליה היא אכן מלאה. כי יש מקום אולי לחלק בין מעשה אדם למעשה הנעשה מאליה, כמו שיבואר להלן.

באתון דאורייתא (כלל י') רצה ללמוד מכאן ששבת היא איסור חפצא, ולכן גם דבר הנעשה מאליה בשבת נחשב למעשה אסור, בגלל שהשבת חוללה, אע"פ שלנכרי מותר לעשות מלאכה בשבת, היתרו הוא מצד הגברא שבו, אך מצד החפצא השבת חוללה. ולפי"ז ה"ה בהדלקה מאליה, החפצא של השבת חוללה.

דמי למה שנאמר בגמ' בברכות (נ"ג א') שתוספת האש במוצ"ש בנר שהדליק גוי בשבת היא תוספת דהיתרא, כי שם ניכר הדבר לעין שכל רגע היא אש חדשה, אם המדובר בנר שעוה הנר הולך ומתמעט, וכן בבול עץ ההולך ונשרף, ואפילו בשמן שהוא הולך ומתמעט. משא"כ בחשמל אין שום דבר הנראה לעין שלפיו האש היא חדשה.

והוא עצמו הושה זאת לגזירה משום עמוד ראשון. ולכאורה לא דמי. עמוד ראשון הוא אותו נר שדלק בשבת, וגם הנר שהודלק ממנו, הוא דולק מאותה האש שהודלקה בשבת, אך בנורה חשמלית הרי כל רגע ורגע זו אש חדשה לגמרי ואין מקום לגזור משום עמוד ראשון. אלא ע"כ מראית העין היא הקובעת, ועפ"י מראית העין האור של מוצ"ש הוא המשך של העמוד הראשון בשבת.

[ואם היינו באים להתייחס אל האש הבוערת ע"י זרם החשמל כאל אש הנוצרת בכל רגע מחדש היינו צריכים לומר כן גם על אש טבעית, כי הטבע כולו הוא אלקטרוני הנעים במהירות סביב גרעין האטום ויוצרים תדמית של דבר הנראה כיציב אך בעצם כמעט אינו קיים במציאות הריאלית. ובכלל לפי תורת החסידות ה' מחדש בטובו בכל רגע מעשה בראשית, וכל הטבע נוצר מחדש בכל שניה ושניה וכמו שכתב בעל התניא (שער היחוד והאמונה פ"א): "זמה שכל נברא נפעל נראה לנו ליש וממשות זהו מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה' ורוח פיו שבנברא".

והסכים עמו - הגר"ח מוולוז'ין בספר נפה"ח שער ג' פ"א עיי"ש.

ואע"פ שיש לחלק בין ענייני אמונה נעלים ועמוקים לבין ידיעות מדעיות עכ"פ דיברה תורה בלשון בני אדם, ובעיני בשר ודם, וההגדרות ההלכתיות בנויות על מושגי בני האדם המוחשיים.]

ואם נרחיק לכת יותר נוכל לפסול לגמרי את הברכה על אור חשמלי, שמכיון שהאור מתחדש בכל שניה ושניה א"כ הברכה על אור כזה אינה יכולה לחול, כי עד שאדם גמר לברך, האור שהיה כבה ונעלם ובמקומו בא אור חדש. ולא דמי

"ששת ימים תיעשה מלאכה – כאן כתיב "תיעשה" וקאי על המלאכה בלשון נקיבה, וא"כ ניתן להבין שאפילו להתחיל במלאכה ויגמר מעצמו בש"ק, דמותר עפ"י דין תורה, מ"מ במעשה המשכן אסור. שאין כבוד המשכן שיתחלל קדושת שבת על ידה, אפילו בלי עבירה. וכיוצא בזה כתבו התוס' בב"ק פ"א א' (המשך מדף פ' ב' ד"ה אומר) דלהכי אסור לקבור מת בשבת ע"י נכרים משום שמגונה למת שנעשה איסור שבת בקבורתו ע"י נכרים".

העולה מדבריו, שאילו היתה השבת איסור חפצא היה אסור אפילו להתחיל במלאכה מע"ש שתימשך מאליה בשבת. ואת זה אפילו ב"ש לא אסרו. הם אסרו רק שביתת כלים, אך כשהכלים אינם עושים מלאכה, אלא המלאכה נעשית מאליה בשבת, גם הם מתירים (ע"י שבת י"ח), ואין כאן אלא גנאי שמלאכה נעשית בשבת. וא"כ אפשר לומר שבהבדלה בין קודש לחול ובין יום השביעי לששת ימי המעשה רצו חז"ל להדגיש את ההבדלה בצורה חדה יותר, ואפילו נר שהדליק גוי בשבת יהיה אסור. ואע"פ שהנצי"ב כתב שבמשכן אסור היה להשתמש אפילו במלאכה שנעשית מאליה, ולא רק ע"י נכרי, במת לא כתב כן. והרי נר ששבת כל השבת כולה מותר להבדיל עליו במוצ"ש, אע"פ שנעשתה מלאכה בחפצא. ובמוצאי יום הכיפורים חייבו לברך דוקא על נר ששבת ודלק כל היום ולא ראו בכך גנאי שהנר דלק כל השבת. ובמשכן, מן הסתם גם זה היה אסור, לדעת הנצי"ב. וצריך לחלק בין נכרי לבין דבר הנעשה מאליו. וכן אור של חיה ושל חולה כאילו נעשה מאליו וכמו שכתבנו שאונס כנעשה מעצמו דמי. או שאין כאן גנאי, אדרבה מצוה לחלל את השבת לצורך פיקו"נ, גם למ"ד דחוויה השבת מפני פיקוח נפש.

ו. סיבת איסור מעשה נכרי בשבת יותר מיום טוב

ויש להוסיף טעם לכך מדוע דוקא בנכרי שעשה מלאכה בשבת יש גנאי ולא במלאכה שנעשתה

וצ"ע על מסקנתו זו, שהרי באותה סוגיא נאמר: "אור של חיה ושל חולה מברכין עליו". וצ"ע מאי שנא נכרי משראל שהדליק בהיתר לצורך פיקו"נ? והיה מקום לחלק בין נכרי לבין פיקו"נ למ"ד פיקו"נ הותרה בשבת (ע"י בה"ל סי' שכ"ד ס"ד שהביא את כל הדעות בנושא זה). שלמ"ד זה השבת אצל חולה כחול היא וכאילו הדליקו את הנר ביום חול. אך למ"ד דחוויה א"א לומר כן, ולמדליק היה אמנם מותר להדליק מצד הגברא, אך סו"ס מצד החפצא השבת חוללה. ויתכן לחלק ולומר שהמדליק נר בשבת בגלל חולה דינו כאנוס, ואנוס נחשב כנדלק מאליו (כע"ז) מצינו בפצוע דכא שאם היה חולה ונאלצו לנתחו דינו כנסתרס בידי שמים ע"י מש"כ באהלה של תורה ח"א עמ' 361).

ה. פעולות שנעשו מעצמן בשבת בהיתר אסורות משום גנאי

אולם עצם הנחתו של האתון דאורייתא בשבת היא איסור חפצא צריכה עיון. לדעתו, נחלקו בדבר הבבלי והירושלמי. הירושלמי (שבת פרק האורג) מחלק בין מצה גזולה שאין יוצא בה ידי חובתו לבין קורע בשבת שיצא י"ח קריעה, וזו לשונו:

"תמן (במצה גזולה) הוא גופה עבירה, ברם הכא (בקורע בשבת) איחור הוא דקעבר".

משמע שבשבת אין העבירה בחפצא של הקריעה, אלא רק בגברא שקרע בשבת. לעומת זאת הבבלי בברכות אוסר לברך על נר שנכרי הדליק בשבת, משמע שהוא איסור חפצא. ולדבריו ה"ה אש שדלקה מאליה כגון ע"י ברק, או שעון חשמלי, ג"כ תיפסל להבדלה, משום שהשבת היא איסור חפצא. וכאמור לעיל, בדרך זו הלך גם הגרשז"א.

(אך הירושלמי ניתן לפירוש אחר, שיש הבדל בין גזל שיש בו שינוי בעלות לבין הוצאה שאין בה שום שינוי לא בחפץ ולא בעלות.)

אולם לענ"ד אין הכרח לומר כן. וזאת עפ"י מש"כ הנצי"ב בהעמק דבר פ' ויקהל (ל"ב ב):

שהדליק ממנו לברך עליו במוצאי יום כיפור. אע"פ שבאור ששבת ביום הכיפורים מבער"י מברכים גם על אור שהודלק ממנו, ואילו בנכרי משמע שאין מברכין על נר שהודלק מנר שהדליק גוי ביום הכיפורים. וכן אסור לקבור מת ע"י נכרי ביום כיפור.

ולכן נלענ"ד שגוי שהדליק נר ביום הכיפורים, אע"פ שאינו מצווה על יום הכיפורים, ואין לו שייכות ליום זה (וגם אם נניח שגם גויים בינוניים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים ונחתמים בו ביום, כפי שאמרנו יום הכיפורים ישראל מקדשים אותו והגויים נגרים אחרי ישראל, ועיצומו של יום נאמר בעיקר לישראל), ויום הכיפורים אינו איסור חפצא, אלא איסור גברא, בכ"ז גזרו חז"ל שלא להבדיל על נר שהדליק גוי ביום הכיפורים, כי נראה הדבר כאילו הגוי הדליק עבור ישראל. ואע"פ שלא התכוין לכך, אלא הדליק לעצמו, מ"מ עכשיו כשישראל משתמש במוצאי יום הכיפורים בנר זה שהגוי הדליק ביום הכיפורים נראה הדבר כאילו הדליק הגוי עבור ישראל. וזהו הגנאי שבדבר. ובהבדלה הקפידו חז"ל להבדיל הבדלה מוחלטת בין קודש לחול וכל דבר שפוגם בכך נפסל להבדלה. אולם לא מצינו זאת אלא בגוי שהדליק, אך באור שדלק מאליו לא מצינו. ולכל היותר אפשר לומר על נר שהודלק מאליו בשבת שיש כאן איסור חפצא. אך במוצאי יום הכיפורים שאינו אסור משום איסור חפצא אין לפסול נר שדלק מאליו ביום הכיפורים, וכמו שיתבאר להלן.

ז. יוה"כ ודאי איסור גברא

ולפי מה שהסברנו את החילוק בין יום הכיפורים לשבת, ששבת קביעא וקיימא ויום הכיפורים ישראל הם שקידשוהו, י"ל שאפילו את"ל ששבת היא איסור חפצא יום הכיפורים הוא איסור גברא. כי שבת היא קביעא וקיימא מאז ששת ימי בראשית, והיא חלה ממילא, לכן היא איסור חפצא. (וכמו שהוכיח הגרש"י זווין בספרו לאור ההלכה במאמרו "שבת" מילקוט: בעוה"ז אדם לוקט

מאליה, עפ"י מש"כ ר' מאיר שמחה במשך חכמה פרשת ואתחנן (דברים ה', ט"ו) ששאל: מאי שנא יו"ט שהתירו לקבור מת ע"י עממין, משבת שאסרו? ותרץ שלגויים יש שייכות מסוימת לשבת ואין להם שום שייכות ליו"ט. משום שיו"ט הוא מועד מיוחד לישראל דוקא, זכר ליצי"מ וכדו'. אך שבת שהיא זכר למעשה בראשית, גם לגויים יש חלק בכך. (וצ"ל שאע"פ שגוי ששבת חייב מיתה זהו משום שחידש דת וכמש"כ הרמב"ם בהל' מלכים פ"י, אך כשרוצה לשמור שבת בגלל אמונתו בה' שברא את העולם בששת ימים יהיה מותר לו. ועיין בהל' למשנ"ב סי' ד"ש שכתב שגוי רשאי לשמור שבת כחלק מתורת ישראל). אך יש להקשות על המשך חכמה מראש השנה, שהוא יום טוב שיש גם לגויים שייכות בו, שהרי כולם עוברים לפניו כבני מרון, ובכ"ז התירו לקבור מת בר"ה ע"י נכרים. ואולי יש להטעים את דבריו יותר, שבת היא קביעא וקיימא ולכן כל העולם שייך לה, משא"כ המועדים ישראל קדשינהו ולכן אין לגויים שייכות בהם. ואע"פ שבר"ה גם הם נידונים, אה"נ אפילו מלאכי השרת נידונים בראש השנה, ובפסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים, פרשה ה') נאמר:

"א"ר סימון, מתכנסין כל מלאכי השרת אצל הקב"ה ואומרים לפניו, ריבון העולמים אימתי הוא ראש השנה? והוא אומר, ולי אתם שואלים? אני ואתם נשאל לבי"ד של מטה".

עכ"פ לפי הסברו של המשך חכמה, ביום הכיפורים אין גנאי בכך שגוי עשה מלאכה. והיה צ"ל שנר שהדליק גוי ביום הכיפורים יהיה כשר לברכה במוצאי יום הכיפורים, כי הוא נחשב לנר ששבת, כי ביום הכיפורים היה אסור לנו להשתמש בו ורק במוצאי יום הכיפורים הותר לנו להשתמש בו.

אולם ההלכה לא כך, אלא גם במוצאי יום כיפור הדין הוא שישאל שהדליק מנכרי אין מברכין עליו (ש"ע סי' תרכ"ד ס"ה בשם הרמב"ן) ומסתימת השו"ע משמע שאפילו אם הגוי הדליק את הנר ביום כיפור עצמו אסור לישראל

עליה במוצאי יום הכיפורים, והיא נחשבת לנר ששבת.

מסקנה

אמנם הגרשז"א, גדול הפוסקים בדורנו, אוסר לברך על נורה חשמלית שהיתה דלוקה במשך כל יום הכיפורים כי האש מתחדשת בכל רגע ורגע, וגם במוצאי שבת יש לאוסרה משום שנעשתה בה מלאכת עבירה בשבת, אך בשעת הדחק כשנר יום הכיפורים כבה, ואין לו נר אחר וגם לא בסביבתו הקרובה (כי אז מותר גם להדליק ממנו), נראה לענ"ד שיכול לסמוך על מה שכתבנו ולהבדיל בברכה על נורה חשמלית שדלקה כל יום הכיפורים, או שהודלקה ע"י שעון ביום הכיפורים עצמו. וזאת בתנאי שהמדובר בנורת ליבון ולא בנורה פלורוסנטית (כי נורה כזו אינה אש כלל).

תאנים בשבת, אין התאנה אומרת לו כלום, אבל לעתיד לבוא התאנה צווחת ואומרת: "שבת היום". ציוחה זו של התאנה יכולה להיות בעיקר בשבת, הטבועה בטבע העולם, אך יום הכיפורים שתלוי בקידוש ב"ד אין קדושתו טבועה בטבע העולם כמו שבת. ותוספות מפורש בכמה מקומות בש"ס שהקשו על הגמ' בר"ה כ"א שבבבל לא ידעו על קידוש החודש וטעו בחשבון ואכלו ביום הכיפורים שחל לפי החשבון האמיתי, הרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ותרצו שאכילה ביום הכיפורים אינה איסור הפצא, אלא איסור גברא, שהאכילה מותרת בעצם אלא שאוכל בשעה האסורה (עיי' חולין ה' ב' תוד"ה צדיקים, וכן בגיטין ז' ב' ד"ה השתא, ובשבת י"ב ב' ד"ה רבי נתן ועוד).

ולכן נלענ"ד שגם אם נאמר שאש שדלקה מאליה בשבת אין להבדיל עליה במוצ"ש, אש שדלקה מאליה ביום הכיפורים מותר להבדיל

סימן פה

פרגולות כסוכות

ראשי פרקים

הקדמה

- א. פסול קני הגג לסכך
- ב. צילתה מרובה מחמתה בצל הפרגולה
- ג. לבוד בין קרשי הפרגולה
- ד. מעמיד המקבל טומאה

מסקנה

הקדמה

במס' סוכה (ט' ב') ברש"י (ד"ה מאי למימר) כתב בין היתר:

"שמע מינה מהכא שמשככיך על קני הגג שקורין לט"ש (באידיש: לאטעס) אנ"פ שסמוכות זו לזו בפחות מג' כיון שחמתן מרובה מצילתן".

ולמדנו מדבריו שלושה כללים:

א. שקני הגג - הלאטעס - פסולים לסכך.

ב. שאם חמתן מרובה מצילתן אינן פסולים את הסכך הכשר שתחתיהם.

ג. שאין לבוד לחומרא.

וכללים אלו טעונים בירור.

א. פסול קני הגג לסכך

קני הגג פסולים לסכך ומשמע אע"פ שאין בהם ד' טפחים. ואכן יש ראשונים שפירשו כן את המשנה בדף ט"ו א' 'תקרה שאין עליה מעזיבה' שהכוונה היא לתקרה הבנויה מנסרים שאין בהם ד' טפחים (ערמב"ן וריטב"א). וצריך לומר שאע"פ שגזירת תקרה היא רק בנסרים שיש בהם ד', בתקרה ממש שנעשתה לשם תקרה - שם תקרה עליה גם אם הנסרים פחות מד'. אך